

Rapport

Sarpsborg kommune

31.08.2021

Forvaltningsrevisjon
**Spesialundervisning og
lærernorm**

Innhold

1	Sammendrag	3
2	Prosjektmandat	5
3	Fremgangsmåte	6
3.1	Problemstillinger og avgrensninger	6
3.2	Om revisjonskriterier	6
3.3	Revisjonsmetoder	7
4	Spesialundervisning	8
4.1	Revisjonskriterier	8
4.2	Datagrunnlag	9
4.2.1	Innledning	9
4.2.2	Sakkyndig vurdering – PPT (pedagogisk/psykologisk tjeneste)	10
4.2.3	Enkeltvedtak om spesialundervisning	14
4.2.4	Individuell opplæringsplan (IOP) og årsrapport	16
4.2.5	Koronapandemiens påvirkning på spesialundervisningen	18
4.3	Vurderinger	20
4.3.1	Sakkyndig vurdering – PPT (pedagogisk/psykologisk tjeneste)	20
4.3.2	Enkeltvedtak om spesialundervisning	20
4.3.3	Individuell opplæringsplan (IOP) og årsrapport	21
4.3.4	Koronapandemiens påvirkning på spesialundervisningen	22
4.4	Konklusjon og anbefalinger	23
5	Lærernorm	24
5.1	Revisjonskriterier	24
5.2	Datagrunnlag	24
5.2.1	Lærertetthet i ordinær undervisning 1.-4. trinn	24
5.2.2	Lærertetthet i ordinær undervisning 5.-7. trinn	25
5.2.3	Lærertetthet i ordinær undervisning 8.-10. trinn	26
5.2.4	Lærernorm og tilpasset opplæring/spesialundervisning	26
5.3	Vurderinger	27
5.3.1	Lærertetthet	27
5.3.2	Lærernorm og tilpasset opplæring/spesialundervisning	27
5.4	Konklusjon og anbefalinger	28
6	Kilder	29
7	Vedlegg	30
7.1	Utledning av revisjonskriterier	30
7.2	Kommunedirektørens uttalelse	33

1 SAMMENDRAG

I denne forvaltningsrevisjonen har revisjonen vurdert Sarpsborg kommunes arbeid knyttet til spesialundervisning. I tillegg til dette har revisjonen vurdert hvorvidt kommunen oppfyller forskriftskravet knyttet til lærernorm. Revisjonen har også kartlagt skolenes egen vurdering av hvordan korona-pandemien har påvirket spesialundervisningen.

Revisjonskriteriene i rapporten er bygget opp rundt bestemmelsene i lov om grunnskolen og den videregående opplæringa (opplæringslova) med tilhørende forskrift, og lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven).

Følgende problemstillinger er besvart:

1. Får elever med spesialundervisning den opplæringen som vedtaket om spesialundervisning sier at eleven skal få?
  - Er det sammenheng mellom sakkyndig vurdering, vedtaket og individuell opplæringsplan?
  - Angir de nevnte dokumentene innholdet, organiseringen og omfanget av spesialundervisningen, samt kompetansen til den som skal ha ansvar for, eller gjennomfører spesialundervisningen?
  - Kan skolen dokumentere at den gjennomførte opplæringen er i samsvar med vedtaket når det gjelder organisering, omfang og kompetanse hos undervisningspersonalet?
2. Oppfyller skolen lærernormen?

Får innføring av lærernormen konsekvenser for gjennomføringen av spesialundervisningen eller den tilpassede opplæringen for øvrig?

Revisjonens fremgangsmåte

Denne forvaltningsrevisjonen er gjennomført på et tidspunkt hvor koronapandemien fremdeles la sterke føringer på hvordan revisjonen kunne arbeide med forvaltningsrevisjonsprosjekter. Dette har ført til at alle intervjuer er gjennomført som nettbaserte intervjuer på kommunikasjonsplattformen Teams. En annen konsekvens er at alle kontrollerte elevmapper er skannet inn av Sarpsborg kommune og oversendt revisjonen via Altinn. Til tross for de utfordringer som koronapandemien har ført til er revisjonen av den oppfatning at funnene revisjonen har gjort, i tilknytning til problemstilling 1 og 2, ikke har vært påvirket av koronasituasjonen som sådan.

Målsettingen med forvaltningsrevisjonen har vært å kontrollere om elever med enkeltvedtak om spesialundervisning får den undervisning som vedtaket om spesialundervisning sier at eleven skal ha. Dette spørsmålet har revisjonen besvart ved å se om det er sammenheng mellom sakkyndig vurdering, vedtaket om spesialundervisning og individuell opplæringsplan. Revisjonen har undersøkt, i et utvalg av elevmapper, om sakkyndig vurdering og enkeltvedtak inneholder de opplysninger og vurderinger som lov og forskrift krever. Revisjonen har også, ved å kontrollere individuelle opplæringsplaner (IOP-er) og årsrapporter i de forannevnte elevmapper, vurdert om det er samsvar mellom det man har planlagt av undervisning, jf. enkeltvedtak og sakkyndig vurdering, og det man rent faktisk har satt ut i livet. I tillegg til dette har revisjonen kontrollert om skolene i Sarpsborg oppfyller kravene i forskrift til opplæringsloven vedrørende lærernorm. Det vil si om antallet elever pr lærer er i henhold til forskrift.

I tillegg til å kontrollere elevmapper har revisjonen gjennomført i alt åtte intervjuer med sentrale fagpersoner i Sarpsborg kommunes administrasjon. Revisjonen har også gjennomført dokumentanalyser ved å kontrollere dokumenter og prosedyrer for spesialundervisningsområdet. Revisjonen har blant annet kontrollert virksomhetsplan PPT 2020 og årsmelding PPT 2020. Revisjonen har også kontrollert diverse

maler og prosedyrer, for eksempel henvisningsskjema til PPT, mal for enkeltvedtak om spesialundervisning og mal for individuell opplæringsplan (IOP) med underveisvurdering og årsrapport.

Revisjonens funn og konklusjoner

Revisjonens undersøkelse viser at i omlag en tredjedel av enkeltvedtakene som er kontrollert så vises det til sakkyndig vurdering eller IOP, i noen tilfeller til begge deler, for å beskrive innholdet i spesialundervisningen som eleven skal ha. Det samme gjelder enkeltvedtakenes beskrivelse av organisering av undervisningen. Det er revisjonens syn at det er enkeltvedtaket som gir eleven juridiske rettigheter, ikke sakkyndig vurdering og IOP. Det er derfor viktig at innholdet i spesialundervisningen og organiseringen av denne fremkommer klart og tydelig i enkeltvedtaket.

Revisjonens undersøkelser har vist at de aller fleste av Sarpsborg kommunes barneskoler, ungdomskoler og kombinerte skoler oppfyller norm for lærertetthet, jf. forskrift til opplæringsloven § 14A-1. Enkelte skoler har likevel ikke de ressurser til rådighet som skal til for å nå normkravet fullt ut. Samlet sett mangler skolene i Sarpsborg 4,3 ordinære lærerårsverk for å nå norm for lærertetthet på småtrinn, mellomtrinn og ungdomstrinn.

Når det gjelder problemstilling 1 er revisjonens konklusjon:

Basert på de undersøkelser som er gjort konkluderer revisjonen med at det er sammenheng mellom sakkyndig vurderinger, enkeltvedtak om spesialundervisning og individuell opplæringsplaner i Sarpsborg kommune. Revisjonen konkluderer også med at sakkyndig vurdering, enkeltvedtak og individuell opplæringsplan i all hovedsak inneholder de opplysning som kreves i henhold til lov og forskrift. Revisjonen konkluderer også med at Sarpsborg kommune kan dokumentere at den gjennomførte opplæringen er i samsvar med vedtaket når det gjelder organisering, omfang og kompetanse hos undervisningspersonalet.

Når det gjelder problemstilling 2 er revisjonens konklusjon:

Revisjonen konkluderer med at ikke alle skoler fullt ut oppfyller lærernormen i tråd med kravene i forskrift til opplæringslova § 14A-1.

Basert på de tilbakemeldinger revisjonen har fått anser revisjonen det som sannsynlig at innføringen av lærernorm ikke har hatt noen vesentlig negativ innvirkning på den tilpassede opplæringen eller spesialundervisningstilbudet i Sarpsborg kommune.

Revisjonens anbefalinger

Med bakgrunn i våre vurderinger og konklusjoner anbefaler revisjonen at kommunen bør:

- sikre at praksisen knyttet til beskrivelse av innhold og organisering av undervisning i enkeltvedtak om spesialundervisning er god nok.
- sikre at kravene i forskrift til opplæringsloven § 14A-1 oppfylles ved alle kommunens skoler.

2 PROSJEKTMANDAT

Revisjonen skal i henhold til kommuneloven § 24-2 (1) utføre forvaltningsrevisjon. Etter loven innebærer forvaltningsrevisjon å gjennomføre systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, regeletterlevelse, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets vedtak og forutsetninger. Østre Viken kommunerevisjon IKS gjennomfører forvaltningsrevisjon i tråd med god kommunal revisjonsskikk. God kommunal revisjonsskikk er å følge RSK 001; Standard for forvaltningsrevisjon, utarbeidet av Norges kommunerevisorforbund (NKRF). Dette innebærer blant annet at rapporten skal skille klart mellom hva som er innsamlet data og hva som er revisjonens vurderinger. Det skal være en tydelig sammenheng mellom problemstillinger, faktaopplysninger¹, vurderinger, konklusjoner og eventuelle anbefalinger. Etter kommuneloven skal revisor rapportere resultatene av sin revisjon til kontrollutvalget.

Forvaltningsrevisjonen er gjennomført på bakgrunn av plan for forvaltningsrevisjon vedtatt i bystyret i Sarpsborg kommune i sak 02/20, 27.02.2020.

Prosjektplan for gjennomføring av revisjonen ble vedtatt i kontrollutvalget 02.02.2021.

Planen ble vedtatt i tråd med revisjonens forslag. Utvalget kom med følgende innspill til planen:

- Problemstilling 2 omformuleres til Oppfyller skolen lærernormen?
- Følgende skoler bør undersøkes: Hornes og Kurland, generelt sørge for et representativt utvalg.
- Covid-19, har dette påvirket tiltak og tilbud for elevene?

Forvaltningsrevisjonen er gjennomført etter vedtatt prosjektplan i tidsrommet april - august 2021. Vi har gjennomført oppstartsmøte med kommuneadministrasjonen slik at også administrasjonens innspill er tatt hensyn til i prosjektet. Revisjonen avholdt avsluttende møte med administrasjonen 19.08.21 hvor revisjonens datagrunnlag, vurderinger og anbefalinger ble gjennomgått. I etterkant av møtet er rapporten sendt på høring til kommunedirektøren. Kommunedirektørens uttalelse er vedlagt bakerst i rapporten.

Prosjektet er gjennomført av forvaltningsrevisorene Frank Willy Vindløv Larsen og Henning Langsholt. Casper Støten har vært oppdragsansvarlig revisor. Revisorenes habilitet og uavhengighet er vurdert opp mot kommunen og den undersøkte virksomheten, og revisjonen finner de habile til å utføre prosjektet.

Revisor vil takke kommunens kontaktperson og andre som har deltatt for godt samarbeid i forbindelse med revisjonsarbeidet.

Østre Viken kommunerevisjon IKS
Rolvøy, 31. august 2021

Casper Støten (sign.)
oppdragsansvarlig revisor

Frank Willy Vindløv Larsen (sign.)
utførende forvaltningsrevisor

Henning Langsholt (sign.)
medvirkende forvaltningsrevisor

---

¹ Fakta er en gjengivelse av informasjonen vi har fått tilgang til gjennom datainnsamlingen.

3 FREMGANGSMÅTE

3.1 Problemstillinger og avgrensninger

Rapporten besvarer følgende problemstillinger:

Problemstilling 1:

Får elever med spesialundervisning den opplæringen som vedtaket om spesialundervisning sier at eleven skal få?

- Er det sammenheng mellom sakkyndig vurdering, vedtaket og individuell opplæringsplan?
- Angir de nevnte dokumentene innholdet, organiseringen og omfanget av spesialundervisningen, samt kompetansen til den som skal ha ansvar for, eller gjennomfører spesialundervisningen?
- Kan skolen dokumentere at den gjennomførte opplæringen er i samsvar med vedtaket når det gjelder organisering, omfang og kompetanse hos undervisningspersonalet?

Problemstilling 2:

Oppfyller skolen lærernormen?

- Får innføring av lærernormen konsekvenser for gjennomføringen av spesialundervisningen eller den tilpassede opplæringen for øvrig?

Som nevnt under kapittelet *Prosjektmandat* kom kontrollutvalget i forbindelse med behandlingen av prosjektplanen med noen innspill til forvaltningsrevisjonens problemstillinger. Kontrollutvalget mente at problemstilling 2 burde omformuleres til «Oppfyller skolen lærernormen?». I tillegg til dette mente kontrollutvalget at ved siden av å sørge for et generelt grunnlag, så burde Hornes og Kurland skoler kontrolleres. Det sistnevnte innspillet knyttet seg særlig til problemstilling 2. Kontrollutvalget var også opptatt av å få belyst hvorvidt Covid-19 pandemien har påvirket tiltak og tilbud for elevene. Dette spørsmålet er besvart i lys av problemstilling 1. Når revisjonen har undersøkt om Covid-19 pandemien og innføring av lærernorm har påvirket eller hatt konsekvenser for spesialundervisningen/tilpasset opplæring, så er dette å oppfatte som deskriptive (beskrivende) problemstillinger som det ikke er knyttet revisjonskriterier til. Med bakgrunn i dette fremmer revisjonen ikke anbefalinger knyttet til disse temaene.

3.2 Om revisjonskriterier

I henhold til forskrift om kontrollutvalg og revisjon § 15 skal revisor fastsette revisjonskriterier for det enkelte revisjonsprosjekt. Revisjonskriteriene er den objektive målestokk som setter revisor i stand til å gjøre vurderinger på de fleste områder uten å ha formell fagspesifikk kompetanse. Revisjonskriteriene og revisors kunnskap og erfaring innen forvaltningsrevisjonsmetodikk, gjør at revisor kan gjøre objektive og holdbare vurderinger.

Revisjonskriteriene etablerer den norm som de innsamlede dataene skal vurderes opp mot. I tillegg til dette skal revisjonskriteriene også gjøre det tydelig for den reviderte enhet hva de måles opp mot. Revisjonskriteriene klargjør også overfor folkevalgte, media og andre lesere av forvaltningsrevisjonsrapportene, hva revisors vurderinger bygger på. Dette vil gjøre det enklere å etterprøve revisors vurderinger. Revisjonskriteriene skal være relevante, konkrete og i samsvar med de kravene som gjelder for revidert enhet.

Revisjonskriterier fastsettes vanligvis med basis i en eller flere følgende kilder: lovverk, politiske vedtak og føringer, kommunens egne retningslinjer, anerkjent teori på området, eller andre sammenlignbare virksomheters løsninger og resultater.

3.3 Revisjonsmetoder

I henhold til god revisjonsskikk skal praksis eller tilstand innen det reviderte området beskrives i et omfang som i tilstrekkelig grad underbygger revisors vurderinger og konklusjoner. I dette prosjektet har vi benyttet data fra ulike kilder, og brukt ulike metoder for innsamling av data, for å sikre et faktagrunnlag med høyest mulig grad av gyldighet og pålitelighet.

Utfordringer og begrensninger i rapportens faktagrunnlag beskrives nedenfor sammen med beskrivelsen av de ulike metodene som er benyttet. Vi tar også hensyn til metodens begrensninger i vurderingene.

I dette prosjektet er informasjonen hentet inn gjennom bruk av følgende metoder:

- Dokumentanalyse
- Intervjuer
- Mappgjennomgang

Dokumentanalyse

Vi har gjennomgått sentrale dokumenter på området. Blant annet har «Virksomhetsplan for Virksomhet PPT, Sarpsborg kommune 2020», «Sakkyndig vurdering av behov for spesialundervisning etter opplæringslovens § 5-1», samt kommunens maler for enkeltvedtak og IOP-er vært sentrale i revisjonens undersøkelse. Dokumentene er oversendt fra kommunen. Fullstendig oversikt over dokumentene fremgår av kildehenvisningene i kapittel 6. Når det gjelder spørsmålet om hvorvidt koronapandemien har påvirket tilbudet om spesialundervisning har dokumentet «Covid 19 – tilbakemelding fra skolene» vært sentral for revisjonens arbeid.

Intervjuer

Det er totalt gjennomført åtte intervjuer:

- Direktør Oppvekst Sarpsborg kommune
- Virksomhetsleder PPT
- Virksomhetsleder Sandbakken skole
- Virksomhetsleder Hannestad skole
- En spes.ped lærer
- En saksbehandler PPT
- To kontaktlærere

Alle intervjuer er verifisert. Det betyr at den som er intervjuet, har fått lese gjennom referatet fra intervjuet for å bekrefte at referatet er i overensstemmelse med det som ble sagt under intervjuet, og rette opp eventuelle misforståelser.

Mappgjennomgang

På det tidspunkt hvor revisjonen ble startet opp fantes det omlag 500 aktive elevmapper knyttet til spesialundervisning i Sarpsborg kommune. Revisjonen fikk oversendt en anonymisert liste over de aktive mappene. Basert på denne listen har revisjonen gjort et tilfeldig utvalg og har kontrollert 44 mapper opp mot revisjonskriteriene.

4 SPESIALUNDERVISNING

Problemstilling 1:

Får elever med spesialundervisning den opplæringen som vedtaket om spesialundervisning sier at eleven skal få?

- Er det sammenheng mellom sakkyndig vurdering, vedtaket og individuell opplæringsplan?
- Angir de nevnte dokumentene innholdet, organiseringen og omfanget av spesialundervisningen, samt kompetansen til den som skal ha ansvar for, eller gjennomfører spesialundervisningen?
- Kan skolen dokumentere at den gjennomførte opplæringen er i samsvar med vedtaket når det gjelder organisering, omfang og kompetanse hos undervisningspersonalet?

4.1 Revisjonskriterier

Det er redegjort for utledning av revisjonskriterier i kapittel 7.1

Revisjonskriteriene er punktvis oppsummert nedenfor.

1. Det skal være innhentet samtykke fra elev eller foresatte før arbeidet med sakkyndig vurdering og eventuelt spesialundervisning er vedtatt og igangsatt.
2. Den sakkyndig vurderingen skal inneholde en vurdering av:
  - a) Elevens utbytte av den ordinære opplæringen.
  - b) Elevens lærevansker og andre forhold som er viktig for opplæringen.
  - c) Elevens realistiske opplæringsmål.
  - d) Elevens muligheter i en ordinær opplæring.
  - e) Opplæring som gir et forsvarlig opplæringstilbud.
3. Det skal alltid fattes enkeltvedtak om spesialundervisning, også dersom vedtaket innebærer et avslag.
4. Enkeltvedtaket skal si noe om innholdet i spesialundervisning. Det vil si at enkeltvedtaket skal beskrive opplæringstilbudet, eventuelle avvik fra læreplanverket; herunder kompetansemål og timer, hvilke fag avviket skal gjelde for, fritak fra vurdering mv.
5. Enkeltvedtaket skal si noe om omfanget av spesialundervisningen, dvs. antallet antall årstimer mv.
6. Enkeltvedtaket skal si noe om organiseringen av spesialundervisningen, dvs. om spesialundervisningen skal gis i klasse eller i gruppe, som eneundervisning eller i alternativ opplæringsarena.
7. Enkeltvedtaket skal beskrive kompetansen til den som gir eleven spesialundervisning, skal det være lærer, spesialpedagog, logoped, assistent mv.
8. Enkeltvedtaket skal være fattet i tråd med forvaltningslovens bestemmelser, jf. §§ 23² og 24, 1. ledd³, samt § 27⁴.
9. Det skal foreligge en individuell opplæringsplan (IOP). Denne individuelle opplæringsplanen skal:
  - a) Beskrive målene for opplæringen
  - b) Innholdet i opplæringen
  - c) Gjennomføringen av opplæring

---

² Enkeltvedtak skal være skriftlige

³ Enkeltvedtak skal begrunnes

⁴ Det skal gis informasjon om klageadgang, klagefrist, klageinstans og den nærmere fremgangsmåte ved klage

- d) Tidsbruk og personalressurser skal fremgå av planen.
10. Det skal foreligge en årsrapport som beskriver spesialundervisningen, og en vurdering av elevens utvikling.

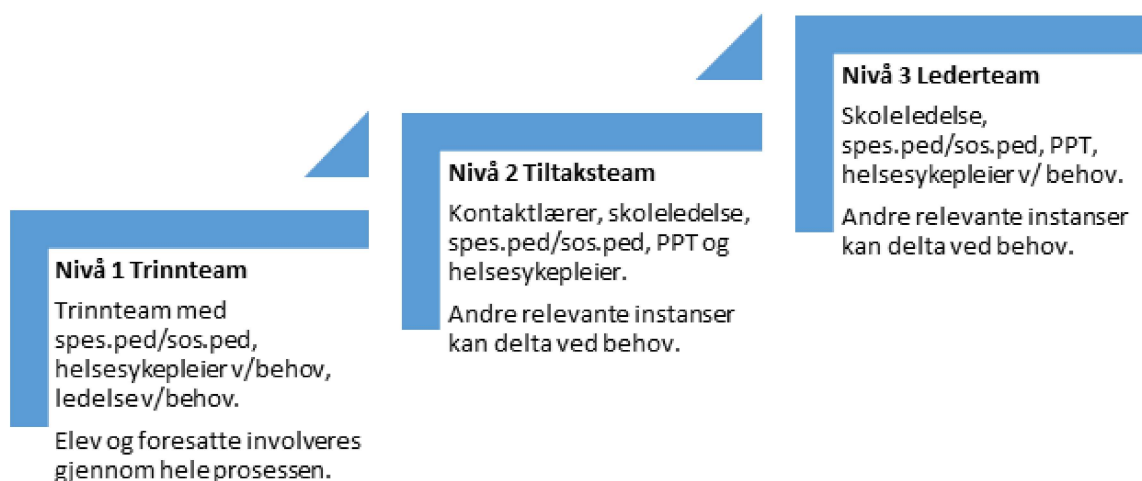
4.2 Datagrunnlag

4.2.1 Innledning

Sarpsborg kommune benytter seg at det som kalles «Tiltakskjedemodellen» i sitt arbeid med å vurdere, iverksette og evaluere tiltak for enkeltelever som har eller kan ha behov for spesialundervisning.

I dokumentet «Tiltakskjede ved bekymring for enkeltelev» har kommunen nedfelt en prosedyre for hvordan man skal gå frem når det oppstår bekymring for om en enkeltelev har det ønskede læringsutbytte av den ordinære undervisningen. Målet med tiltakskjeden er å iverksette «rask og riktig hjelp på lavest mulig nivå»⁵. Prosedyren gjelder for alle ansatte i Sarpsborg kommune som har ansvar for barn og unge i grunnskolealder. Det er stadfestet at det er virksomhetsleder ved den enkelte skole som har ansvaret for gjennomføringen av tiltak i henhold til prosedyren⁶.

Tiltakskjeden er en tre-trinns-modell som skal sikre en helhetlig samordning av spesialpedagogiske tiltak i kommunen. Modellen bygger på ideen om at eventuelle tiltak skal iverksettes på lavest mulige nivå, det vil gjerne si i form av tilrettelagt opplæring, før man eventuelt går videre med henvisning og utredning hos PPT og derav etterfølgende spesialpedagogiske tiltak.

Figur 1 Tiltakskjedemodellen

I tilknytning til modellen er det utarbeidet et prosessdokument kalt «Tiltakskjede ved bekymring for enkelt elev». Dette dokumentet skal danne grunnlaget videre arbeid og dokumentasjon av gjennomført arbeid med den aktuelle eleven.

I kommunens beskrivelse av modellen sies det at denne prosessen skal brukes når det oppstår bekymringer knyttet til enkeltelever av faglig eller sosial karakter. På det første trinn i prosessen behøver det ikke være mistanke om at eleven trenger spesialundervisning. Hensikten kan være å justere arbeidet med eleven på et tidligst mulig tidspunkt for sikre god faglig og sosial utvikling hos den enkelte elev. Om nødvendig kobles etterhvert tiltaksteam og lederteam på arbeidet.

⁵ «Tiltakskjede ved bekymring for enkeltelev», pkt. 1, s. 1

⁶ Ibid

Hvorvidt eleven har rett på spesialundervisning avhenger av en vurdering knyttet til om eleven har et tilfredsstillende utbytte av den ordinære opplæringen. En viktig del av arbeidet frem mot spesialpedagogiske tiltak er derfor at skolen må sørge for at lærerne vurderer om eleven kan få et tilfredsstillende utbytte ved å gjøre tilpasninger innenfor den ordinære opplæringen. Det påligger skolen så raskt som mulig sette inn tiltak som gjør at eleven får et tilfredsstillende utbytte av ordinær opplæringen. Skolen må også sette i gang nødvendige undersøkelser for å finne ut om eleven kan ha rett til spesialundervisning.

4.2.2 Sakkyndig vurdering – PPT (pedagogisk/psykologisk tjeneste)

4.2.2.1 Dokumentanalyse

Virksomhetsplan for Virksomhet PPT, Sarpsborg kommune 2020

Revisjonen har fått oversendt, og har gjennomgått, virksomhetsplan for PPT. Dette dokumentet, som er et overordnet styringsdokument, har til hensikt å sikre at «det er sammenheng mellom kommunens visjon, verdier, vedtatte mål og de mål, tiltak og aktiviteter som er prioritert i kommuneområdet og enheten»⁷. Planen er ment å være et «levende» dokument i den forstand at det er uttrykt at dokumentet skal være et arbeidsverktøy for ledere og medarbeidere i PPT.

Ved siden av å redegjøre for kommunens overordnede visjon og det verdisett som skal være styrende for all kommunal virksomhet i Sarpsborg, inneholder virksomhetsplanen faktaopplysninger om virksomheten, for eksempel om hvordan virksomheten er organisert. I tillegg til dette inneholder virksomhetsplanen målsettinger på områdene ledelse, medarbeiderskap og kompetanse, samt en HMS-handlingsplan. Virksomhetsplanen inneholder også en oversikt over utvalgte mål og prioriteringer på henholdsvis barnehage- og grunnskoleområdet for 2020.

Erklæring om samtykke

Før det gjennomføres en sakkyndig vurdering og eventuelt fattes vedtak om spesialundervisning skal foreldrene eller eleven selv ha gitt sitt samtykke, jmf. opplæringsloven § 5-4 annet ledd. Fra eleven har fylt 15 år, er det tilstrekkelig med elevens samtykke i saker om spesialundervisning⁸. Dette samtykket innhentes i forbindelse med henvisning til PP-tjenesten. I dokumentet «Henvisning til Pedagogisk-psykologisk tjeneste» skal det krysses av for at de foresatte godkjenner at barnet henvises til PP-tjenesten, samt at det fattes enkeltvedtak på bakgrunn av sakkyndig vurdering der loven krever sakkyndig vurdering og at PP-tjenesten kan innhente relevante opplysninger fra, og eventuelt samarbeide med andre faginstanser i utredningsperioden. Samtykke kan også innhentes ved gjentatt henvisning til PPT hvor man benytter dokumentet «Gjentatt henvisning til Pedagogisk-psykologisk tjeneste».

Eleven, eller dennes foresatte, har rett til å gjøre seg kjent med innholdet i den sakkyndige vurderingen og til å uttale seg før det blir gjort vedtak (opplæringsloven § 5-4). Revisjonens kontroll viser at Sarpsborg kommune har utarbeidet et skjema for sikre seg at elev og foreldre er blitt gjort kjent med innholdet i den sakkyndige vurderingen, før vedtak om spesialundervisning fattes. Dokumentet har tittelen «Foresattes uttalelsskjema i forkant av vedtak om spesialundervisning i grunnskolen».

Sakkyndig vurdering

Revisjonens kontroll viser også at det er utarbeidet en mal for sakkyndig vurdering. Denne dokumentmalen, som er kalt «Sakkyndig vurdering av behov for spesialundervisning etter opplæringslovens § 5-

---

⁷ Virksomhetsplan for Virksomhet PPT, Sarpsborg kommune 2020, s. 3

⁸ Udir, *Veileder til spesialundervisning*, s. 42

1», er utformet for å imøtekomme de krav som fremkommer i opplæringslovens § 5-3. De sakkyndige utredningene i Sarpsborg kommune er bygd opp på følgende måte:

1. Henvisningsgrunn
2. Grunnlaget for den sakkyndige vurderingen
3. Informasjon av betydning for opplæring
  - Informasjon fra elev
  - Informasjon fra foreldre
  - Informasjon fra skole
  - En gjennomgang av utredninger og undersøkelser som er gjennomført av andre enn PPT
  - Tester og kartlegginger gjennomført av PPT
4. Vurdering av elevens utbytte av ordinær undervisning
5. Vurdering av behovet for spesialundervisning
  - Realistiske opplæringsmål
  - Omfang, organisering og varighet av spesialundervisning
  - Individuell opplæringsplan
6. Tiltak som kan gi eleven et tilfredsstillende opplæringstilbud
  - Tilpasninger i den ordinære undervisningen
7. Drøfting av PPT's videre arbeid med saken.

Gjentatt henvisning til PPT – prosedyre og henvisningskjema

I de tilfeller hvor en elev har fått vedtak om spesialundervisning og hvor barnehage/skole, eller foreldre og elev mener det fortsatt er behov for spesialundervisning skal det ved behov sendes ny henvisning til PPT. Det vil være evalueringen av igangsatte og utprøvde tiltak, elevens individuelle opplæringsplan (IOP), samt skolens undervisningsvurdering og årsrapport som danner grunnlaget for den gjentatte henvisning. Revisjonen har kontrollert prosedyre for gjentatt henvisning til PPT med tilhørende henvisningskjema.

I prosedyren er det nedfelt at fremgangsmåten ved gjentatt henvisning innebærer at foreldre, eller elev (dersom denne er over 15 år) samtykker til at PPT foretar en ny sakkyndig vurdering om rett til spesialpedagogisk hjelp/spesialundervisning ved å undertegne skjema om gjentatt henvisning. Til denne gjentatte henvisningen legger skole eller barnehage ved ny pedagogisk rapport, samt en undervisningsvurdering og årsrapport utarbeidet med bakgrunn i elevens individuelle opplæringsplan (IOP). Gjentatt henvisning er aktuelt dersom det er behov for å videreføre enkeltvedtaket om spesialundervisning for neste skoleår, dersom det er store endringer i elevens behov, eller ved fra barneskolen til ungdomsskolen. Ved overgang fra barneskole til ungdomsskole, er ungdomsskolen ansvarlig for å sende gjentatt henvisning. Det er virksomhetslederene som har ansvar for at prosedyrene etterleves i egen virksomhet.

4.2.2.2 Intervjuer

På revisjonens spørsmål om hvordan skolen arbeider for å fange opp elever som har behov for spesialundervisning er intervjuobjektene (heretter kalt respondentene) samstemte i at det er lærerne som har kontakt med eleven som fanger opp dette først. Flere av respondentene peker på at kontaktlæreren har et særlig ansvar i så måte, andre respondenter peker også på trinnteamet som en viktig arena for å drøfte og avklare hvorvidt enkeltelever trenger forsterket hjelp og bistand. Flere av respondentene viser til at skolene i Sarpsborg arbeider etter «Tiltakskjedemodellen». Det er i hovedsak de respondentene som har sitt daglige virke tettst opp imot spesialpedagogiske tjenester som viser til denne modellen i intervjuene.

Respondentene er også samstemte i at skolene iverksetter og prøver ut tiltak lokalt, det vil si på skolen, før det igangsettes en prosess opp imot PPT med sakkyndig vurdering, enkeltvedtak og spesialundervisning. Flere av respondentene viser for eksempel til at skolene i Sarpsborg har egne intensivkurs i lesing, skriving og matematikk. Dette fremheves som eksempler på tiltak innenfor den ordinære opplæringen som prøves ut før eventuell utredning igangsettes. En annen respondent peker på at et vanlig tiltak er å tilpasse elevens arbeidsmengde og organiseringen av undervisningen for å se om slike justeringer kan bidra til elevens progresjon på en positiv måte. En av respondentene opplyser revisjonen om at det er enklere å sette i verk tiltak knyttet til eventuelle faglige utfordringer en elev måtte ha, enn om en elev sliter med sosiale og atferdsmessige utfordringer.

Alle de som deltok i intervjuene svarer bekreftende på spørsmålet om det blir innhentet samtykke fra foreldre og eventuelt elev før arbeidet med sakkyndig vurdering igangsettes. Det svares også bekreftende fra alle at det utarbeides sakkyndig vurdering før enkeltvedtak fattes. Enkelte av respondentene viser til at det ikke i alle tilfeller er PPT i Sarpsborg som har utarbeidet disse sakkyndige vurderingene. Det finnes også tilfeller der det kommer nye elever til kommunen som kan ha med seg sakkyndig vurdering fra den kommunen de har flyttet i fra. I slike tilfeller vil det fattes enkeltvedtak på bakgrunn av den sakkyndige vurdering som foreligger, men PPT i Sarpsborg vil gjennomføre en sakkyndig vurdering på et senere tidspunkt.

På revisjonens spørsmål om det finnes en mal for hva den sakkyndige vurderingen skal inneholde, varierer svarene noe. De respondentene som er nærmest det spesialpedagogiske arbeidet i sitt daglige virke svarer entydig at denne malen finnes. Flere av respondentene gir også detaljerte tilbakemeldinger om hva innholdet skal være. Noen av respondentene som arbeider noe fjernere fra det spesialpedagogiske feltet gir uttrykk for at de er usikre på om det finnes en mal, men de antar at det er slik fordi de sakkyndige vurderingene de har sett er like i innhold og utforming.

Respondentene er også samstemte i at det er PPT som forsikrer seg om at innholdet i den sakkyndige vurderingen blir gjort kjent for eleven og elevens foresatte. En av respondentene forteller at dette blir gjort ved at PPT-tjenesten innkaller til et møte med foresatte og representanter for skolen. I dette møtet blir resultatene fra den sakkyndige vurderingen gjennomgått og foreldrene får mulighet til å gi tilbakemelding dersom de skulle oppleve at utredningen har feil eller mangler.

Revisjonen blir gjennom intervjuene opplyst om at det etableres et samarbeid med foresatte helt fra starten av prosessen knyttet til utarbeidelse av sakkyndig vurdering. Dette innebærer for eksempel at foreldre og foresatte informerer skole og PPT om barnet og dets behov. I denne sammenheng kan foreldre og foresatte også gi til kjenne sitt syn på hva som skal til for at barnet får et godt skoletilbud. Også elevens stemme skal høres og dette gjøres ved at skolen innhenter elevens syn på situasjonen, samt at PPT har samtaler med eleven i forbindelse med utredningen. Ved siden av at respondentene viser til foresattes involvering i utredningsprosessen, viser flere av respondentene til at det samarbeides med foreldre og elev når det gjelder spesialundervisningens innhold i forbindelse med utarbeidelse av individuell opplæringsplan. En av respondentene sier: «Vi har en gjennomgang med foreldre når IOP lages. Dette er en åpen dialog hvor foreldrene har anledning til å påvirke utformingen av tilbudet».

4.2.2.3 Mappegjennomgang

Når revisjonen har gjennomgått elevmappene med fokus på den sakkyndige vurderingen har revisjonen kontrollert om det foreligger samtykke fra foresatte og elev. I tillegg til dette har revisjonen gjennomgått den nyeste sakkyndige vurderingen i elevmappen og kontrollert om den sakkyndige rapporten inneholder vurderinger av:

- Elevens utbytte av den ordinære opplæringen.
- Elevens lærevansker og andre forhold som er viktig for opplæringen.
- Elevens realistiske opplæringsmål.
- Elevens muligheter i en ordinær opplæring.
- Opplæring som gir et forsvarlig opplæringstilbud.

Samtykke til at sakkyndig vurdering iverksettes

Revisjonens kontroll viser at det i 43 av 44 mapper foreligger samtykke til at det gjennomføres sakkyndig vurdering av elevens eventuelle behov for spesialpedagogisk hjelp. I de aller fleste elevmapper ligger det lagret et underskrevet samtykkeskjema jf. dokumentet «Foresattes uttalelsesskjema i forkant av vedtak om spesialundervisning i grunnskolen». I noen elevmapper fremkommer samtykket ved at foresatte gir sin tilslutning til gjentatt henvisning til PPT. I to av de kontrollerte mappene fremkommer samtykket som en konsekvens av at foresatte selv har henvist sitt barn til PPT for sakkyndig vurdering.

Vurdering av elevens utbytte av den ordinære opplæringen.

Denne vurderingen innebærer for eksempel å se på hvordan det ordinære opplæringstilbudet er tilrettelagt i forhold til elevens behov. Vurderinger av det ordinære opplæringstilbudet kan handle om innhold, metoder, organisering og struktur i opplæringen. En vurdering av elevens utbytte av den ordinære opplæringen innebærer å vurdere den kompetansen det kan forventes at eleven skal ha etter læreplanverket. Det gjelder både den kompetansen som går frem av generell del, og læreplanene for fag. Utredningen bør klargjøre på hvilke områder eleven eventuelt ikke har et tilfredsstillende utbytte, og hvor omfattende elevenes problemer er⁹.

Revisjonens gjennomgang av elevmappene viser at samtlige sakkyndige vurderinger inneholder en vurdering av elevens utbytte av den ordinære opplæringen.

Vurdering av elevens lærevansker og andre forhold som er viktig for opplæringen.

Den sakkyndige utredningen må kartlegge hvilke særlige vansker og behov eleven har, samt hvordan dette har betydning for elevens læring og utvikling. Kjennskap til elevens læringspotensial og utviklingsmuligheter er en forutsetning for planlegging av tiltak i opplæringen senere¹⁰.

Revisjonens gjennomgang av elevmappene viser at samtlige sakkyndige vurderinger inneholder en vurdering av elevens lærevansker og andre forhold som er viktige for opplæringen.

Vurdering av elevens realistiske opplæringsmål.

Den sakkyndige vurderingen må inneholde vurdering av hvilke opplæringsmål som er realistiske for eleven å jobbe mot i ulike fag. Det er bare nødvendig å gjøre denne vurderingen i de fagene eleven ikke får et tilfredsstillende utbytte av opplæringen¹¹.

Revisjonens gjennomgang av elevmappene viser at samtlige sakkyndige vurderinger inneholder en vurdering av elevens realistiske opplæringsmål.

Vurdering av elevens muligheter i en ordinær opplæring.

Den enkelte elevs utbytte av ordinær undervisning er avhengig av skolens tilrettelagte opplæring. Problemstillinger som den sakkyndige utredningen må vurdere vil være¹²:

⁹ Veilederen – Spesialundervisning, s. 48

¹⁰ Ibid

¹¹ Ibid

¹² Ibid

- Hvilken form for tilrettelegging har eleven behov for?
- Kan tilretteleggingen gjøres innenfor rammene av ordinære opplæring?
- Kan eleven få et tilfredsstillende læringsutbytte ved at gjøres endringer med hensyn til organisering, innhold og progresjon i den ordinære opplæringen?
- Er elevens faglige og/eller sosiale utviklingen og mestringen så begrenset at særlige tiltak bør settes i verk utover tiltak i ordinær opplæring?

Revisjonens gjennomgang av elevmappene viser at samtlige sakkyndige vurderinger inneholder en vurdering av elevens muligheter i en ordinær opplæring.

Vurdering av hva som gir et forsvarlig opplæringstilbud.

Den sakkyndige utredningen må avklare hva som må til for at elevens opplæringstilbud blir forsvarlig. I vurderingen av hva slags opplæringstilbud eleven skal ha, spiller likeverdsprinsippet en viktig rolle. En elev med behov for spesialundervisning har fått et likeverdig opplæringstilbud når eleven har omtrent de samme mulighetene for å nå de målene som er realistiske å sette, som andre elever har for å realisere sine mål i det ordinære opplæringstilbudet¹³.

Revisjonens gjennomgang av elevmappene viser at samtlige sakkyndige vurderinger inneholder en vurdering av hva som vil gi eleven et forsvarlig opplæringstilbud.

4.2.3 Enkeltvedtak om spesialundervisning

4.2.3.1 Dokumentanalyse

Mal for enkeltvedtak om spesialundervisning

Sarpsborg kommune har utarbeidet en mal for enkeltvedtak om spesialundervisning. Revisjonen har fått denne oversendt fra skoleadministrasjonen og har kontrollert denne.

Mal for enkeltvedtak om spesialundervisning er et dokument som er bygd opp for å imøtekomme de krav til innhold som settes til enkeltvedtak om spesialundervisning¹⁴. Kravene til innhold i enkeltvedtaket innebærer for det første at enkeltvedtaket skal si noe om innholdet i opplæringen. Det vil si at enkeltvedtaket skal beskrive konkret hva slags opplæringstilbud eleven skal ha. Enkeltvedtaket skal også beskrive hvilke avvik fra læreplanverket man eventuelt gjør for eksempel med hensyn til kompetansemål. Enkeltvedtaket skal også redegjøre for hvilke fag avviket skal gjelde for, om det skal gis fritak fra vurdering osv. Videre skal enkeltvedtaket beskrive omfanget av spesialundervisningen, det vil si at enkeltvedtaket skal angi antallet årstimer det skal gis spesialundervisning. Enkeltvedtaket skal også klargjøre rammene for organiseringen av spesialundervisningen. Det skal altså fremgå av enkeltvedtaket hvorvidt spesialundervisningen skal foregå i klassen eller i gruppe, som eneundervisning, eller i alternativ opplæringsarena. Det kreves også av enkeltvedtaket at det fremkommer hva slags kompetanse som kreves av personalet som skal gi spesialundervisning. Det vil si at det skal fremgå av enkeltvedtaket hvor mange årstimer eleven skal ha med lærer, spesialpedagog, logoped eller assistent.

I Sarpsborg kommunes mal for enkeltvedtak om spesialundervisning er det tydeliggjort at vedtaket bygger på sakkyndig vurdering og at samtykke fra foresatte eller elev er innhentet. Videre gir malen retningslinjer om at enkeltvedtaket skal inneholde en beskrivelse av spesialundervisningens omfang, innhold og organisering. Det presiseres også at det vil bli utarbeidet en individuell opplæringsplan samt at det i slutten av skoleåret skrives en rapport på spesialundervisningen med en oversikt over den opplæringen elevens navn har fått, og en vurdering av utviklingen eleven har hatt i løpet av skoleåret.

¹³ Veilederen – Spesialundervisning, s. 49

¹⁴ Ibid, s. 58

Malen inneholder også en redegjørelse for det rettslige grunnlaget som vedtaket om spesialundervisning bygger på. I tillegg til dette inneholder mal for enkeltvedtak en redegjørelse for den klageadgang eleven og de foresatte har på enkeltvedtaket.

Informasjon til vedtak om spesialundervisning etter opplæringslovens § 5-1

Sarpsborg kommune har også utarbeidet et dokument kalt «Informasjon til vedtak om spesialundervisning etter opplæringslovens § 5-1». Dette er et dokument som forklarer og utdyper sentrale begrep i enkeltvedtaket. Her forklares begrepet årstimer, det gis også ytterligere forklaringer knyttet til hvordan spesialundervisningen kan eller skal gjennomføres blant annet med hensyn til organisering og undervisningspersonalets kompetanse.

4.2.3.2 Intervjuer

Alle respondentene svarer at det er virksomhetsleder, det vil si rektor, som fatter vedtak om spesialundervisning. Enkelte respondenter svarer bekreftende på at det finnes rutiner for saksbehandling av vedtak om spesialundervisning. Dette gjelder særlig de respondentene som sitter tettest på prosessen knyttet til å fatte vedtak om spesialundervisning. Respondentene som ikke sitter like tett på vedtaksprosessen gir uttrykk for at slik rutine må finnes, fordi man opplever at enkeltvedtakene er like i form og innhold.

På spørsmål fra revisjonen om hva enkeltvedtaket inneholder av informasjon, varierer svarene i forhold til hvor man arbeider i organisasjonen. De respondentene som i kraft av sin stilling fatter enkeltvedtak beskriver detaljert hva enkeltvedtakene inneholder. De ansatte som sitter lengre fra den direkte befattningen med enkeltvedtaket gir en noe mer summarisk fremstilling av enkeltvedtakets innhold. Fellesnevneren for alle respondenter er likevel en beskrivelse av at enkeltvedtaket bygger på den sakkyndige vurderingen og at enkeltvedtaket gir rammene for den spesialundervisning som eleven skal ved at antallet årstimer, undervisnings organisering og undervisningens målsettinger blir beskrevet.

Revisjonen stilte respondentene spørsmål om det forekom at enkeltvedtaket som virksomhetsleder fattet avvek fra de anbefalinger som fremkom i sakkyndige vurdering fra PPT. Samtlige respondenter hevdet at enkeltvedtakene ble fattet i tråd med anbefalingene fra PPT. Flere av respondentene pekte på at virksomhetsleder har anledning til å fatte annet vedtak, men at dette ikke var noe man hadde opplevd. En annen av respondentene hadde opplevd at virksomhetsleder hadde økt antallet assistenttimer i forhold til det som den sakkyndige utredningen anbefalte.

En av virksomhetslederne sier følgende:

«Jeg har aldri fattet vedtak som avviker fra den sakkyndige vurderingen i løpet av mine år som rektor. Dette skyldes blant annet den lange prosessen man har før vedtak om spesialundervisning fattes. Sett i lys av denne prosessen, som involverer mange fagpersoner, opplever jeg det som rart om jeg skulle avvike fra denne. Det kan hende at antallet assistenttimer økes i forhold til den sakkyndige vurderingen, men det gjøres aldri vedtak om færre pedagogtimer enn det som fremkommer i den sakkyndige vurderingen».

4.2.3.3 Mappgjennomgang

Enkeltvedtak om spesialundervisning.

Det skal alltid fattes enkeltvedtak om spesialundervisning, også dersom vedtaket innebærer et avslag.

Revisjonens kontroll av elevmappene viser at det foreligger enkeltvedtak om spesialundervisningen i alle kontrollerte mapper.

Innholdet i spesialundervisning.

Enkeltvedtaket skal si noe om innholdet i spesialundervisning. Det vil si at enkeltvedtaket skal beskrive opplæringstilbudet, eventuelle avvik fra læreplanverket; herunder kompetansemål og timer, hvilke fag avviket skal gjelde for, fritak fra vurdering mv.

Revisjonens kontroll av elevmappene viser at enkeltvedtaket i flertallet av de kontrollerte elevmappene beskriver opplæringstilbudet eleven skal ha, hvilke avvik fra læreplanverket som eventuelt legges til grunn for opplæringen i tillegg til beskrivelse av kompetansemål og om det skal gis fritak for vurdering. Revisjonen legger merke til at omlag en tredel av den av enkeltvedtakene viser til sakkyndig vurdering eller IOP, og i noen tilfeller vises det til begge deler, for å beskrive innholdet i spesialundervisningen som eleven skal ha.

Omfanget av spesialundervisningen.

Enkeltvedtaket skal si noe om omfanget av spesialundervisningen, det vil si antallet antall årstimer mv.

Revisjonens kontroll viser at alle enkeltvedtak inneholder en bestemmelse av spesialundervisningens omfang ved at antallet årstimer eleven skal ha er uttrykt eksplisitt i enkeltvedtaket.

Organiseringen av spesialundervisningen.

Enkeltvedtaket skal si noe om organiseringen av spesialundervisningen, det vil si om spesialundervisningen skal gis i klasse eller i gruppe, som eneundervisning eller i alternativ opplæringsarena.

Revisjonens kontroll viser at flertallet av kontrollerte enkeltvedtak beskriver organiseringen av undervisningen. I omlag en tredel av de kontrollerte mappene viser enkeltvedtaket til at organiseringen vil fremkomme i elevens IOP (individuelle opplæringsplan).

Kompetansen til den som gir eleven spesialundervisning.

Enkeltvedtaket skal beskrive kompetansen til den som gir eleven spesialundervisning. Det vil si om det skal det være lærer, spesialpedagog, logoped, assistent mv.

Revisjonens kontroll av elevmappene viser at alle enkeltvedtakene inneholder en beskrivelse av hvilken kompetanse undervisningspersonalet skal ha.

Vedtaket skal være fattet i tråd med forvaltningslovens bestemmelser, jf. §§ 23, 24, 1.ledd, samt § 27.

Enkeltvedtaket skal være fattet i tråd med forvaltningslovens bestemmelser.

Revisjonens kontroll av elevmappene viser at enkeltvedtakene er fattet i tråd med forvaltningslovens bestemmelser.

4.2.4 Individuell opplæringsplan (IOP) og årsrapport

4.2.4.1 Dokumentanalyse

Mal for IOP m/ tilhørende veiledning

Revisjonens kontroll viser at Sarpsborg kommune har utarbeidet en mal for IOP (Individuell opplæringsplan). Til denne malen har kommunen også utarbeidet en veileder.

I veilederen fremkommer det at det er skolen som har hovedansvaret for å utarbeide IOP-en. Virksomhetsleder, det vil si rektor, skal legge forholdene til rette for et godt planarbeid, slik at de IOP-ene som utarbeides tilfredsstiller kravene som stilles. Veilederen anbefaler at personalet som arbeider med den aktuelle elev utarbeider IOP-en i samarbeid.

Det stadfestes at IOP-en skal være et arbeidsverktøy for skolen og læreren for å sikre at elevens opplæringstilbud samsvarer med det eleven har rett til etter enkeltvedtaket. I veilederen gis det informasjon om at det ikke er adgang til å fastsette at eleven skal ha særskilt tilrettelegging i andre fag enn dem som er behandlet i enkeltvedtaket. IOP-en skal heller ikke inneholde nye eller andre rettigheter for eleven enn de rettigheter som eleven har fått gjennom enkeltvedtaket om spesialundervisning. Veilederen understreker at IOP-en kun er en konkretisering av enkeltvedtaket hvor for eksempel målsettingene for eleven kan presenteres med større grad av detaljering enn det som er naturlig i sakkyndig vurdering og enkeltvedtak. Veilederen er også tydelig på at eleven ikke skal ha andre avvik fra ordinær opplæringen enn det som er nedfelt i enkeltvedtaket. Det er som eksempel på dette beskrevet at dersom en elev har enkeltvedtak om spesialundervisning hvor det ikke sies noe eksplisitt om skriftlig sidemål og fritak for opplæring i dette, så kan ikke eleven gis fritak.

4.2.4.2 Intervjuer

På spørsmål fra revisjonen om det utarbeides individuell opplæringsplan for alle elever som mottar spesialundervisning, svarer samtlige respondenter bekreftende - det utarbeides IOP for alle elever som mottar spesialundervisning.

Når det gjelder spørsmålet om hvem det er som er ansvarlig for utarbeidelse av individuell opplæringsplan så varierer respondentenes svar noe. En av respondentene er tydelig på at det er rektor som er ansvarlig for at det utarbeides IOP-er ved egen skole. De andre svarer at ansvaret i hovedsak ligger hos kontaktlærer. Samtlige respondenter viser til at kontaktlærer har et ansvar for den faktiske utarbeidelsen av IOP-en. Flere av respondentene peker på at kontaktlærer har ansvaret for at det utarbeides IOP i tett samarbeid med andre fagpersoner som spes.ped koordinator, spes.ped lærer og annet aktuelt undervisningspersonale. Er elevens helsetilstand relevant i forbindelse med utarbeidelsen av IOP, kan helsepersonell også tas med. Tiltaksteamet opplyses å ha en veiledningsfunksjon i forhold til dette arbeidet.

Respondentene er samstemte i at IOP-en inneholder opplysninger om innholdet i opplæringen, en konkretisering av målsettinger basert på den sakkyndige vurderingen, samt en beskrivelse av hvordan opplæringen skal drives. Revisjonen er også opplyst om at IOP-en gir en beskrivelse av hvem som skal gjøre hva i forhold til vedtaket om spesialundervisning. Noen elever kan for eksempel ha atferdsutfordringer av en slik karakter at det må utarbeides risikoanalyser. Disse analysene vil også kunne fremkomme i IOP-en.

Samtlige respondenter bekrefter at det finnes egne retningslinjer for utarbeidelse av individuell opplæringsplan blant annet ved at Sarpsborg kommune har utarbeidet en mal for dette. I tillegg til dette viser en av respondentene til at PPT tilbyr veiledning i utforming og evaluering av IOP-er.

4.2.4.3 Mappedgjennomgang

Individuell opplæringsplan (IOP)

Revisjonens kontroll viser at det foreligger IOP i alle kontrollerte elevmapper. De aller fleste elevmapper inneholder IOP-er for skoleåret 2020/2021. For noen få elevmapper er IOP-er for skoleårene 2019/2020 eller 2018/2019 de nyeste IOP-ene som er lagt i elevmappen. Dette kan ha sin årsak i at det skal være sammenheng mellom enkeltvedtakets varighet og IOP-ens varighet. Dersom enkeltvedtaket er gjort gjeldende for en lengre periode kan altså IOP-en også gis en lengre varighet.

Årsrapport

Revisjonens kontroll viser at det finnes evalueringer av igangsatt spesialundervisning i alle kontrollerte elevmapper, f. eks i form av halvårsrapporter. I de aller fleste kontrollerte mapper foreligger det årsrapporter. På det tidspunkt hvor revisjonen gjennomførte sin kontroll var sist tilgjengelige årsrapport som regel for skoleåret 2019/2020, fordi årsrapport for 2020/2021 skulle ferdigstilles etter skoleårets slutt sommeren 2021.

Noen elevmapper inneholder ikke årsrapport. Dette gjelder de elevene hvor skoleåret 2020/2021 er det første året hvor disse elevene mottar spesialundervisning.

4.2.5 Koronapandemiens påvirkning på spesialundervisningen

Tilbakemeldingene fra skolene i Sarpsborg på spørsmålet om hvordan koronapandemien har påvirket spesialundervisningen er ikke entydige. En av skolene sier: «Ved drift på rødt nivå og ved drift med digital hjemmeskole er spesialundervisningen i aller høyeste grad påvirket». En annen skole gir denne tilbakemeldingen: «Ingen skole i et område som har [...] hatt smittevernstiltak i så stor grad som Sarpsborg, har vel gått gjennom denne perioden uten at tiltak og tilbud for elevene har blitt påvirket». En av barneskolene har gitt denne tilbakemeldingen: «Det har påvirket lite. Vi har prioritert spes.ped. under alle «farger» gjennom hele året».

Flere av skolene gir uttrykk for at de til tross for de store utfordringer som koronapandemien i perioder har skapt lokalt i Sarpsborg, i hovedsak har greid å opprettholde tilbudet til samtlige elever. Det meldes om at man har klart å tilby spesialpedagogisk undervisning i henhold til vedtatt planer for de aller fleste elever.

Av de tilbakemeldinger som revisjonen har fått ser det ut til at skolene har lagt opp til tett oppfølging fra spesialpedagog når elever med spesialundervisning har hatt hjemmeundervisning. Det rapporteres om at ved gjennomføring av digital hjemmeskole så har elever med enkeltvedtak blitt tett fulgt opp av pedagoger og assistenter gjennom hele skoledagen. Det er eksempler på at pedagoger har kjørt hjem undervisningsopplegg til enkeltelever, samtidig som man har bistått med «teknisk support» for å få tekniske løsninger som ipader og lignende til å fungere. Det har vært utstrakt bruk av Teams for å holde kontakt med elevene i løpet av dagen. Det meldes også om at det har vært tett kontakt og dialog med foreldre og at dette har vært nødvendig for å få det til å fungere.

Informasjon som revisjonen har mottatt kan tyde på at elevene med de største og mest sammensatte behov er forsøkt skjermet i størst mulig grad. En av skolene rapporterer at «...elevene med 100% oppdekking er de som har mistet minst». Denne elevgruppen har også i stor grad fått opprettholdt sitt tilbud om spesialundervisning på skolen, også i perioder hvor skolen har vært nedstengt. For enkelte har dette fått som konsekvens at de faktisk har fått ett mer omfattende spesialpedagogisk tilbud enn tidligere. Det er likevel verdt å merke seg at enkelte foreldre ikke har ønsket å ha barna på skolen i perioder. Da har skolen gitt tilbud hjemme slik som tidligere beskrevet.

Selv om skolene i all hovedsak rapporterer at man har klart å gi et spesialpedagogisk tilbud i tråd med enkeltvedtakene så rapporteres det også om at det våren 2020 ble fattet enkelte midlertidige vedtak om avvik fra opprinnelig vedtak og sakkyndig vurdering. Det er flere skoler som melder om dette. Det rapporteres også fra enkelte skoler at man har hatt personalmessige utfordringer i løpet av året som har gått. Dette har i enkelte sammenhenger ført til at elevene har blitt fulgt opp av andre voksne enn det som er vanlig, for eksempel ved at eleven er blitt fulgt opp av fagarbeider/assistent i stedet for pedagog.

En av skolene peker på at elever med enkeltvedtak om spesialundervisning ofte har utfordringer knyttet til språk, kommunikasjon og opprettholdelse av fokus og oppmerksomhet. Digital undervisning og digitalt samarbeid kan aldri erstatte direkte oppfølging fra voksne, med alt dette innebærer av tilrettelegging, non-verbal og verbal kommunikasjon gjennom undervisning på skolen. Denne skolen gir uttrykk for at den største utfordringen det siste året kanskje har vært at elevenes mulighet til å se og å bli sett gjennom daglige samtaler, samt sosial samhandling med latter, lek, smil og oppmuntring, er redusert. Denne skolen mener at dette kanskje er et større tap enn et eventuelt mangelfullt faglig utbytte.

Revisjonen spurte intervjuobjektene om hvordan de opplever at koronapandemien har påvirket tiltak og tilbud for elever med vedtak om spesialundervisning. Tilbakemeldingen fra intervjuobjektene var i all hovedsak at de, uavhengig av hvor de er plassert i undervisningssektoren i Sarpsborg, opplever at man har klart å gi elever med et enkeltvedtak et godt undervisningstilbud under pandemien. Flere av respondentene peker på at de fleste elevene med spesialundervisning har fått tilbud om undervisning på skolen, selv da skolen var stengt. De pekes også på at de som mottok spesialundervisning over Teams, fikk det med spes.ped.lærer.

En av respondentene sier pandemien sannsynligvis har påvirket barna med vedtak i mindre grad enn de uten, da det er blitt jobbet hardt for å sikre at denne elevgruppen skal få det de har krav på. Kommunen kom tidlig etter nedstengningen i mars i fjor med tilbud til de sårbare barna. Skolene ble gjort oppmerksomme på at vedtak om spesialundervisning skulle bestå, også under pandemien. Denne respondenten gir også uttrykk for at koronasituasjonen kan ha gått utover noen elever, for eksempel når lærere har blitt satt i karantene.

En annen respondent er også bekymret for at ikke alle elever har fått det vedtaket sier at de skal ha. Denne respondenten sier: «Jeg ser kanskje for meg at den elevgruppen som har moderate utfordringer er den som har strevd mest, fordi de ikke har fått hele spesialundervisningstilbudet sitt på skolen».

Samtlige respondenter ga i intervjuene uttrykk for at man har hatt et stort fokus på elever med vedtak om spesialundervisning. Til tross for dette ga flere uttrykk for at koronapandemien har påvirket undervisningen. En av respondentene så det på denne måten: «Pandemien har hatt innvirkning på undervisningstilbudet for alle elever, inkludert elever med spesialundervisning. Både smittehensyn og utfordrende personalsituasjon har bidratt til annerledes og noe redusert tilbud».

4.3 Vurderinger

4.3.1 Sakkyndig vurdering – PPT (pedagogisk/psykologisk tjeneste)

Revisjonen har i sin kontroll lagt vekt på dokumentene «Virksomhetsplan for Virksomhet PPT, Sarpsborg kommune 2020» og «Sakkyndig vurdering av behov for spesialundervisning etter opplæringslovens § 5-1». Det er revisjonens syn at virksomhetsplanen legger gode rammer for PPT-tjenestens arbeid. Revisjonen vurderer at malen for sakkyndig vurdering er et hensiktsmessige verktøy for utarbeidelse av sakkyndige vurderinger i henhold til opplæringslovens krav.

Revisjonen vurderer at Sarpsborg kommune har etablert rutiner og har utarbeidet skjemaer for innhenting av samtykke fra elev og foresatte. Revisjonen vurderer også at det er satt på plass systemer både for førstegangshenvisning til sakkyndig vurdering og ved gjentatt henvisning til PPT. Revisjonens vurderer det som positivt at det foreligger samtykke til gjennomføring av sakkyndig vurdering i 43 av 44 kontrollerte mapper. Revisjonen registrerer også at skjemaet «Foresattes uttalelsesskjema i forkant av vedtak om spesialundervisning i grunnskolen» ligger lagret i det fleste elevmapper. Også dette vurderer revisjonen som positivt i og med at det indikerer at skjemaet og bruken av dette er godt forankret i organisasjonen.

Revisjonen vurderer det også som positivt at samtlige elevmapper inneholder:

- Vurdering av elevens utbytte av den ordinære opplæringen.
- Vurdering av elevens lærevansker og andre forhold som er viktig for opplæringen.
- Vurdering av elevens realistiske opplæringsmål.
- Vurdering av elevens muligheter i en ordinær opplæring.
- Vurdering av hva som gir et forsvarlig opplæringstilbud.

Basert på de kontroller som revisjonen har gjennomført vurderer revisjonen at Sarpsborg kommune har etablert systemer og praksis som sikrer at elever som henvises til PPT får en sakkyndig utredning i tråd med de krav som er nedfelt i opplæringslovens § 5-3.

4.3.2 Enkeltvedtak om spesialundervisning

Revisjonen vurderer at det i Sarpsborg kommunes mal for enkeltvedtak om spesialundervisning er tydeliggjort at vedtaket bygger på sakkyndig vurdering og at samtykke fra foresatte eller elev er innhentet. Revisjonen vurderer også at malen gir retningslinjer om at enkeltvedtaket skal inneholde en beskrivelse av spesialundervisningens omfang, innhold og organisering. Revisjonen legger også merke til at det i malen presiseres at det skal utarbeides en individuell opplæringsplan, samt at det i slutten av skoleåret skal skrives en rapport med en oversikt over den opplæringen eleven har fått, og med en vurdering av utviklingen eleven har hatt i løpet av skoleåret. Revisjonen registrerer at malen inneholder en redegjørelse for det rettslige grunnlaget som vedtaket om spesialundervisning bygger på. Det er også positivt at malen for enkeltvedtak redegjør for den klageadgang eleven og de foresatte har på enkeltvedtaket.

Revisjonens vurdering er at denne malen bidrar til at innholdet i enkeltvedtakene om spesialundervisning er i tråd med opplæringslovens bestemmelser og at vedtaket er utformet på en måte som tilfredsstiller forvaltningslovens bestemmelser om enkeltvedtak.

Revisjonen vurderer det også som positivt at Sarpsborg kommune har utarbeidet dokumentet «Informasjon til vedtak om spesialundervisning etter opplæringslovens § 5-1», særlig fordi dette dokument forklarer og utdyper sentrale begrep i enkeltvedtaket.

Revisjonen vurderer at alle kontrollerte elevmapper inneholder enkeltvedtak om spesialundervisningen. Alle disse enkeltvedtakene inneholder en bestemmelse av spesialundervisningens omfang ved at antallet årstimer eleven skal ha er uttrykt eksplisitt i enkeltvedtaket. Dette vurderer revisjonen som positivt. Det er etter revisjonens syn også positivt at alle kontrollerte enkeltvedtak inneholder en beskrivelse av hvilken kompetanse undervisningspersonalet skal ha, samt at enkeltvedtakene er fattet i tråd med forvaltningslovens bestemmelser om enkeltvedtak.

Revisjonen vurderer at enkeltvedtaket i de fleste av de kontrollerte elevmappene beskriver opplærings tilbudet eleven skal ha, hvilke avvik fra læreplanverket som eventuelt legges til grunn for opplæringen i tillegg til beskrivelse av kompetansemål og om det skal gis fritak for vurdering. Revisjonen legger merke til at det i flere av enkeltvedtakene vises til sakkyndig vurdering eller IOP, i noen tilfeller til begge deler, for å beskrive innholdet i spesialundervisningen eleven skal ha. Det samme gjelder enkeltvedtakenes beskrivelse av organisering av undervisningen. Revisjonen stiller spørsmålsteget ved om alle enkeltvedtak inneholder den beskrivelse av spesialundervisningens innhold og organisering som kreves.

I veilederen til spesialundervisning kapittel 7.2 understrekes det at enkeltvedtaket klart og tydelig skal beskrive hva slags opplæringstilbud eleven skal ha. Enkeltvedtaket skal blant annet si noe om:

- innholdet i spesialundervisningen, herunder målsettinger for eleven
- organisering, for eksempel om undervisning skal foregå i gruppe, i klassen eller som undervisning en til en

Veilederen peker på at enkeltvedtak vil kunne ha saksbehandlingsfeil dersom dette ikke fremkommer av vedtaket.

Det er revisjonens syn at det er enkeltvedtaket som gir eleven juridiske rettigheter, ikke sakkyndig vurdering og IOP. Det er derfor viktig at innholdet i spesialundervisningen og organiseringen av denne fremkommer klart og tydelig i enkeltvedtaket. Det er antakelig ikke tilstrekkelig at enkeltvedtaket viser til sakkyndig vurdering og IOP når innholdet i spesialundervisningen og organiseringen av denne skal vedtas. Med bakgrunn i dette anbefaler revisjonen Sarpsborg kommune å sikre at praksisen knyttet til beskrivelse av innhold og organisering av undervisning i enkeltvedtak om spesialundervisning er god nok.

4.3.3 Individuell opplæringsplan (IOP) og årsrapport

Revisjonen er av den oppfatning at en velfungerende IOP (individuell opplæringsplan) kan utarbeides på flere måter, både med hensyn til form og innhold. Revisjonen oppfatter imidlertid at man kan peke på enkelte krav som må imøtekommes for at IOP-en skal være det gode arbeidsredskapet den er ment til å være. En IOP bør ha en enkel form og den må være lett å forstå. Den bør ikke være for omfattende slik at det blir svært arbeidskrevende å fylle den ut. IOP-en bør ha en logisk oppbygging, som viser helhet og sammenheng i elevens opplæringstilbud. I tillegg bør IOP-en gi et godt grunnlag for å evaluere den opplæring som er gitt.

Udir har i sin veileder stadfestet at IOP-en skal vise:

- mål for opplæringen
- innholdet i opplæringen
- hvordan opplæringen ellers skal drives

I tillegg til dette skal IOP-en beskrive hvilke fag eller deler av fag det skal gis spesialundervisning.

Basert på gjennomgangen som revisjonen har gjort av malen for IOP (med veileder) som er oversendt fra Sarpsborg kommune, er revisjonen av den oppfatning at Sarpsborg kommune har utarbeidet en hensiktsmessig mal for IOP, som tilfredsstillende krav som Utdanningsdirektoratet stiller til IOP-er.

Revisjonen vurderer det som positivt at samtlige respondenter bekrefter at det utarbeides IOP for alle elever som mottar spesialundervisning.

Som tidligere nevnt varierer svarene på spørsmålet om hvem det er som er ansvarlig for utarbeidelse av individuell opplæringsplan noe, dette kan etter revisjonens syn skyldes at respondentene har oppfattet spørsmålet forskjellig med hensyn til om revisjonen etterspør hvem det er som har det formelle eller operasjonelle ansvaret for utarbeidelsen av IOP-en.

Revisjonen vurderer det som positivt at respondentene i hovedsak peker på kontaktlærer som ansvarlig for at IOP-en blir utarbeidet. Når tilbakemeldingene er sammenfallende på dette punktet tolker revisjonen dette som en indikasjon på at ansvaret er godt forankret og tydeliggjort i organisasjonen.

Revisjonen vurderer det også som positivt at mange av respondentene peker på at IOP-ene utarbeides som et samarbeid mellom flere spesialiserte fagpersoner. Revisjonen vurderer at dette tyder på at IOP-ene er faglig, godt gjennomarbeidede dokumenter som bidrar til å sikre at elevene får den spesialundervisning som sakkyndig vurdering og enkeltvedtak legger opp til.

Revisjonen ser at respondentenes forståelse av hva IOP-ene skal inneholde av opplysninger er sammenfallende. Samtlige respondenter bekrefter at det finnes egne retningslinjer for utarbeidelse av individuell opplæringsplan og viser til at Sarpsborg kommune har utarbeidet en mal for dette. Revisjonen vurderer dette som positivt og ser dette som en indikasjon på at forståelsen av hva IOP-en er og hva den skal brukes til er kommunisert, forstått og forankret i organisasjonen.

Revisjonen vurderer det som positivt at alle kontrollerte elevmapper inneholder IOP. Revisjonen vurderer det også som positivt at de fleste elevmapper inneholder IOP-er for skoleåret 2020/2021. Revisjonen oppfatter dette som en indikasjon på at IOP-ene er levende dokumenter som gjøres til gjenstand for kontinuerlig evaluering og revidering. Dette underbygges også av at revisjonens kontroll viser at det finnes evalueringer, for eksempel halvårsrapporter, av igangsatt spesialundervisning i alle kontrollerte elevmapper. I de aller fleste kontrollerte mapper foreligger det årsrapporteringer.

Basert på en gjennomgang av IOP-er og årsrapporter vurderer revisjonen at elevene i all hovedsak har fått den spesialundervisning som sakkyndig vurdering og enkeltvedtak legger opp til.

4.3.4 Koronapandemiens påvirkning på spesialundervisningen

Revisjonen vil påpeke at på det tidspunkt hvor denne rapporten ferdigstilles så kan man ikke fastslå at koronapandemien er over. Det er derfor ikke mulig å gi noe endelig svar på hvordan koronapandemien har påvirket spesialundervisningen på det nåværende tidspunkt.

Basert på den datainnsamling som revisjonen har gjort, både gjennom intervjuer, mappegjennomgang og skriftlig tilbakemelding fra de enkelte skoler, er det likevel revisjonens oppfatning at skoleverket i Sarpsborg kommune har gjort en betydelig innsats for at spesialundervisningen i så liten grad som mulig skulle bli berørt av koronapandemien i negativ forstand. Det er revisjonens oppfatning at skolene i mange henseende har lyktes i sitt arbeid. Det ser ut som om skolene i mange sammenhenger har klart å skjerme spesialundervisningen, kanskje særlig for de elevene med de største og mest sammensatte

behovene. Revisjonen legger også merke til uttalelser fra enkelte respondenter som hevder at enkeltelever med vedtak om spesialundervisning til og med kan ha fått et bedre spesialundervisningstilbud enn vedtaket legger opp til.

Når dette er sagt så har revisjonen også mottatt tydelige tilbakemeldinger som indikerer at situasjonen fra mars 2020 og frem til dags dato har vært utfordrende for alle elever, også elever med vedtak om spesialundervisning. Revisjonen deler den oppfatning som har fremkommet om at digital undervisning og digitalt samarbeid med stor grad av sannsynlighet ikke fullt ut kan erstatte direkte oppfølging fra kompetente voksne. Det er revisjonens oppfatning at enkeltelever kan ha gått glipp av viktige muligheter for læring blant annet ved at elevenes muligheter for samtale og direkte sosial samhandling har vært redusert.

4.4 Konklusjon og anbefalinger

Basert på de undersøkelser som er gjort konkluderer revisjonen med at det er sammenheng mellom sakkyndig vurderinger, enkeltvedtak om spesialundervisning og individuell opplæringsplaner i Sarpsborg kommune. Revisjonen konkluderer også med at sakkyndig vurdering, enkeltvedtak og individuell opplæringsplan i all hovedsak inneholder de opplysning som kreves i henhold til lov og forskrift. Revisjonen konkluderer også med at Sarpsborg kommune kan dokumentere at den gjennomførte opplæringen er i samsvar med vedtaket når det gjelder organisering, omfang og kompetanse hos undervisningspersonalet.

Basert på våre vurderinger og konklusjon anbefaler vi at kommunen bør:

- sikre at praksisen knyttet til beskrivelse av innhold og organisering av undervisning i enkeltvedtak om spesialundervisning er god nok.

5 LÆRERNORM

Problemstilling 2:

Oppfyller skolen lærernormen?

- Får innføring av lærernormen konsekvenser for gjennomføringen av spesialundervisningen eller den tilpassede opplæringen for øvrig?

5.1 Revisjonskriterier

I opplæringslovens § 8-3 er det nedfelt bestemmelser om at det kan fastsettes nærmere regler for hvor mange elever det kan være for hver lærer på det enkelte skoletrinn. Dette forholdstallet mellom lærere og elever fastsettes i forskrift. I forskrift til opplæringsloven § 14A-1 sies det at:

På ein grunnskole skal forholdet mellom talet på lærarar og elevar i ordinær undervisning frå 1. august 2019 maksimalt vere:

- a) 15 elevar per lærar på 1.-4. årstrinn
- b) 20 elevar per lærar på 5.-7. årstrinn
- c) 20 elevar per lærar på 8.-10. årstrinn.

Følgende revisjonskriterium er utledet:

- Forholdstallet mellom lærere og elever skal være i tråd med forskrift til opplæringsloven § 14A-1.

5.2 Datagrunnlag

Tallene for skoleåret 2019-2020 har revisjonen innhentet fra Skoleporten.no. Tallene for skoleåret 2020-2021 er oversendt fra Sarpsborg kommune.

5.2.1 Lærertetthet i ordinær undervisning 1.-4. trinn

Lærertetthet i ordinær undervisning 1.-4. trinn	2019-2020	2020-2021 ¹⁵
Alvimhaugen barneskole	15,1	15,0
Borgen barneskole	14,1	12,4
Grålum barneskole	14,7	14,8
Hafslund barneskole	14,1	13,5
Hafslundsøy barneskole	14,8	14,7
Hannestad barneskole	14,7	13,0
Hornnes barneskole	14,9	15,7
Jelsnes barneskole	6,4	9,9
Kurland barneskole	14,5	16,2

¹⁵ Alle tall er avrundet til nærmeste desimal

Lande barneskole	13,6	14,6
Navestad barneskole	12,3	13,4
Sandbakken barne- og ungdomsskole	15,0	17,6
Sandesundsveien barneskole	14,7	13,1
Tindlund barneskole	13,8	14,1
Ullerøy barneskole	14,8	12,5
Varteig barne- og ungdomsskole	14,8	15,0

Tabell 1: Lærertetthet i ordinær undervisning 1.-4. trinn

Tabell 1 viser at det i skoleåret 2019-2020 bare var en av Sarpsborgs barneskoler som ikke oppfylte lærernormen for 1.-4.trinn, og det var Alvim barneskole. Lærertettheten for Alvim barneskole dette året var på 15,1 elever per lærer, mens kravet var maksimalt 15 elever per lærer. Alvim barneskole hadde altså en marginalt dårligere lærerdekning enn kravet i opplæringsloven § 14A-1.

For skoleåret 2020-2022 har situasjonen endret seg noe. Alvim barneskole har nå en lærertetthet i tråd med kravet, altså maksimalt 15 elever pr. lærer. Hornes og Kurland barneskoler, samt Sandbakken barne- og ungdomsskole har derimot hatt en negativ utvikling i lærertettheten fra skoleåret 19/20. Hornes barneskole har en lærertetthet på 15,7 elever per lærer. Denne skolen mangler 0,4 ordinære undervisningsårsverk for å nå minstekravet i norm for lærertetthet på 1.-4. trinn. Denne utregningen er hentet fra Utdanningsdirektoratets kalkulator for lærernorm¹⁶. For Kurland barneskole sin del er situasjonen den at lærertettheten rapporteres å være 16,2 elever per lærer. Dette innebærer at skolen mangler 1,2 ordinære undervisningsårsverk for å nå minstekravet i norm for lærertetthet på 1.-4. trinn. Dårligst ut kommer Sandbakken barne- og ungdomsskole hvor lærertettheten på 1.-4. trinn oppgis å være 17,6 elever per lærer. Konsekvensen av dette er at skolen mangler 1,8 ordinære undervisningsårsverk for å nå minstekravet i norm for lærertetthet på 1.-4. trinn.

Totalt mangler det 3,4 ordinære lærerårsverk for at skolene i Sarpsborg samlet sett oppfyller norm for lærertetthet på 1.-4. trinn.

5.2.2 Lærertetthet i ordinær undervisning 5.-7. trinn

Lærertetthet i ordinær undervisning 5.-7. trinn	2019-2020	2020-2021
Alvimhaugen barneskole	17,9	18,5
Borgen barneskole	17,6	17,4
Grålum barneskole	18,8	17,9
Hafslund barneskole	18,1	15,6
Hafslundsøy barneskole	16,5	16,4

¹⁶ <https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-grunnskole/larernormkalkulator/larernorm-for-grunnskolen2/>, 24.06.21, kl. 12:29

Hannestad barneskole	19,5	15,9
Hornnes barneskole	19,2	20,4
Jelsnes barneskole	19,5	9,1
Kurland barneskole	15,9	16,7
Lande barneskole	18,0	17,8
Sandbakken barne- og ungdomsskole	15,9	17,5
Sandesundsveien barneskole	18,9	15,6
Tindlund barneskole	19,2	17,9
Varteig barne- og ungdomsskole	15,6	13,9

Tabell 2: Lærertetthet i ordinær undervisning 5.-7. trinn

Av tabell 2 kan vi lese at samtlige skoler i Sarpsborg kommune forholdt seg til lærernormen på 5.-7. trinn i skoleåret 2019/2020. For skoleåret 2020/2021 har Hornnes barneskole hatt en svekkelse av lærertettheten. Den oppgis av Sarpsborg kommune til å ha vært 20,4 elever per lærer, noe som er litt over maksimalkravet om 20 elever per lærer. Med dette mangler skolen 0,1 ordinære undervisningsårsverk for å nå minstekravet i norm for lærertetthet på 5.-7. trinn.

5.2.3 Lærertetthet i ordinær undervisning 8.-10. trinn

Lærertetthet i ordinær undervisning 8.-10. trinn	2019-2020	2020-2021
Grålum ungdomsskole	19,3	19,1
Hafslund ungdomsskole	21,2	20,8
Kruseløkka ungdomsskole	19,8	19,9
Sandbakken barne- og ungdomsskole	20,0	18,3
Tindlund ungdomsskole	19,6	19,5
Varteig barne- og ungdomsskole	19,4	19,9

Tabell 3: Lærertetthet i ordinær undervisning 8.-10. trinn

På ungdomstrinnet, det vil si 8.-10. trinn (tabell 3) er det bare Hafslund ungdomsskole som ikke oppfyller kravet i opplæringslovens § 14A-1. Der opplyses lærertettheten for skoleåret 2020/2021 til å være 20,8 elever per lærer. Det skal likevel bemerkes at dette er bedring av lærertettheten i forhold til foregående skoleår hvor lærertettheten var 21,2 elever per lærer. Skolen mangler 0,8 ordinære undervisningsårsverk for å nå minstekravet i norm for lærertetthet på 8.-10. trinn

5.2.4 Lærernorm og tilpasset opplæring/spesialundervisning

Et av spørsmålene revisjonen stilte intervjuobjektene i forbindelse med datainnsamlingen til denne forvaltningsrevisjonen var: «Påvirker innføringen av lærernormen tilbudet til elever med vedtak om

spesialundervisning? I så fall, hvordan?». Flere av intervjuobjektene ga uttrykk for at dette var et spørsmål de ikke kunne svare på. Et av intervjuobjektene begrunnet dette med at det er vanskelig å vurdere rett og slett fordi det er vanskelig å måle dette på en god måte.

Ett av intervjuobjektene peker på at innføringen av lærernorm kan ha ført til at det har blitt lettere å lage mindre grupper. Denne respondentens erfaring er at skolen bruker lærernormen til å tredele klassen/gruppen, noe mange elever med enkeltvedtak om spesialundervisning profitterer på. Slik denne respondenten ser det så har ikke innføringen av lærernorm ført til færre vedtak om spesialundervisning.

En annen respondent er svært positiv til innføringen av lærernorm og uttaler: «Jeg mener at det er kjempebra at vi har fått en lærernorm. Tanken bak lærernormen er nettopp at det skal være mindre spesialundervisning (de med få timer), og at skolen skal ha større anledning til å tilpasse. Lærernormen gjør at man kan være mer fleksibel i organiseringen av skolehverdagen og undervisningen». Denne respondenten mener også at innføringen av lærernorm ikke påvirker elever med enkeltvedtak på noen negativ måte, disse elevene får den undervisningen de skal ha i henhold til vedtak.

5.3 Vurderinger

5.3.1 Lærertetthet

Revisjonens undersøkelser har vist at de aller fleste av Sarpsborg kommunes barneskoler, ungdomskoler og kombinerte skoler oppfyller norm for lærertetthet, jf. forskrift til opplæringsloven § 14A-1. Dette vurderer revisjonen som positivt.

Enkelte skoler har likevel ikke de ressurser til rådighet som skal til for å nå normkravet fullt ut. For 1.-4. trinn gjelder dette Hornes og Kurland barneskoler, samt Sandbakken barne- og ungdomsskole. Tilsammen mangler disse tre skolene 3,4 ordinære lærerårsverk for å samlet sett oppfylle norm for lærertetthet på 1.-4. trinn. På mellomtrinnet mangler Hornes barneskole 0,1 årsverk for å oppfylle lærernormen, og på ungdomstrinnet er situasjonen at Hafslund ungdomsskole mangler 0,8 årsverk for å oppfylle lærernormen. Samlet sett mangler skolene i Sarpsborg 4,3 ordinære lærerårsverk for å nå norm for lærertetthet på småtrinn, mellomtrinn og ungdomstrinn.

Det er etter revisjonens syn uheldig at småtrinnet (1.-4. trinn) kommer dårligst ut. Revisjonen vil peke på at forskning tyder på at økt lærertetthet har størst effekt på læringsutbyttet hos de yngste elevene¹⁷. Revisjonen anbefaler Sarpsborg kommune å sikre at kravene i forskrift til opplæringsloven § 14A-1 oppfylles ved alle kommunens skoler.

5.3.2 Lærernorm og tilpasset opplæring/spesialundervisning

Det er, slik revisjonen vurderer det, vanskelig å si noe kategorisk om hvordan innføringen av lærernorm har påvirket spesialundervisningen eller den tilpassede opplæringen. Revisjonen viser i denne forbindelsen til uttalelsen fra et av intervjuobjektene som påpekte at dette var vanskelig å vurdere «rett og slett fordi det er vanskelig å måle dette på en god måte». Dette er en vurdering revisjonen er enig i. Når dette er sagt har likevel flere respondenter pekt på at innføringen av lærernorm har ført til at det har vært lettere å lage mindre grupper, noe som mange elever med vedtak profitterer på. Mindre elevgrupper gjør det enklere å tilrettelegge opplæringen for alle elever og elever med vedtak om spesialundervisning. Revisjonen vurderer at de tilbakemeldingene vi har fått indikerer at innføringen av lærernorm ikke har hatt noen vesentlig negativ innvirkning på den tilpassede opplæringen eller spesialundervisningstilbudet i kommunen.

---

¹⁷ NIFU-innsikt nr. 20 – 2019, s. 7-8

5.4 Konklusjon og anbefalinger

Revisjonen konkluderer med at ikke alle skoler fullt ut oppfyller lærernormen i tråd med kravene i forskrift til opplæringslova § 14A-1.

Basert på de tilbakemeldinger revisjonen har fått anser revisjonen det som sannsynlig at innføringen av lærernorm ikke har hatt noen vesentlig negativ innvirkning på den tilpassede opplæringen eller spesialundervisningstilbudet i Sarpsborg kommune.

Basert på våre vurderinger og konklusjon anbefaler vi at kommunen bør:

- sikre at kravene i forskrift til opplæringsloven § 14A-1 oppfylles ved alle kommunens skoler.

6 KILDER

Litteratur

A.M.J. Sandsør, R. B. Reiling og K. V. Salvanes (2019): *Hva vet vi om effekten av økt lærertetthet på elevenes læringsutbytte?*, NIFU Innsikt nr. 20

Interne dokumenter Sarpsborg kommune

- Tiltakskjede ved bekymring for enkeltelev
- Vedlegg til tiltakskjedemodellen
- Virksomhetsplan for Virksomhet PPT, Sarpsborg kommune 2020
- Gjentatt henvisning til PPT – prosedyre
- Gjentatt henvisning til Pedagogisk-psykologisk tjeneste – Skjema
- Henvisningsskjema til PPT
- Informasjon om spesialundervisning (forklaring av årstimer)
- Mal sakkyndig vurdering PPT
- Organisasjonskart oppvekst (Gjeldende fra 01.03.21)
- Mal for enkeltvedtak om spesialundervisning
- Saksgang ved spesialundervisning
- Mal for IOP med underveisvurdering og årsrapport
- Veileder til opplæringsloven vedrørende individuell opplæringsplan
- Årsmelding PPT 2020
- Elevmapper

Lover

- LOV-1967-02-10, Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (Forvaltningsloven)
- LOV-1998-07-17-61, Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæring (opplæringslova).

Forskrift

- FOR-2006-06-23-724, Forskrift til opplæringslova.

Retningslinjer

- Ot.prp. nr. 46 (1997-98), Om lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova).
- Kunnskapsdepartementet (2018) Informasjon om lærernorm, 29. januar 2018
- Utdanningsdirektoratet Veilederen - spesialundervisning

7 VEDLEGG

7.1 Utledning av revisjonskriterier

I Opplæringsloven § 1-3 er det slått fast at opplæringen skal tilpasses evnene og forutsetningene hos den enkelte eleven. Elever som ikke har, eller ikke kan få et tilfredsstillende utbytte av det ordinære tilbudet har rett til spesialundervisning, jf. opplæringsloven § 5-1. Elevene kan få spesialundervisning i et ordinært eller tilrettelagt opplæringsløp i skole. § 5-1 fastslår sier videre at «...I vurderinga av kva for opplæringstilbod som skal givast, skal det særleg leggjast vekt på utviklingsutsiktene til eleven. Opplæringstilbodet skal ha eit slikt innhald at det samla tilbodet kan gi eleven eit forsvarleg utbytte av opplæringa i forhold til andre elevar og i forhold til dei opplæringsmåla som er realistiske for eleven. Elevar som får spesialundervisning, skal ha det same totale undervisningstimetalet som gjeld andre elevar».

Sakkyndig vurdering

Før skoleeier gjør vedtak om spesialundervisning skal det etter opplæringsloven § 5-3 foreligge en sakkyndige vurdering av elevens behov. PPTs plikt til å utarbeide sakkyndig vurdering følger av opplæringsloven §§ 5-3 og 5-6 andre ledd. Den sakkyndige vurderingen skal vise om eleven har behov for spesialundervisning og hvilket opplæringstilbud som bør gis. Den sakkyndige vurderingen skal bl.a. utgreie og ta standpunkt til:

- Elevens utbytte av det ordinære opplæringstilbudet.
- Lærevansker hos eleven og andre særlige forhold som er viktige for opplæringen.
- Realistiske opplæringsmål for eleven.
- Om en kan hjelpe på de vanskene eleven har innenfor det ordinære opplæringstilbudet.
- Hvilken opplæring som gir et forsvarlig opplæringstilbud.

Før det blir gjennomført en sakkyndig vurdering og før det blir gjort vedtak om å sette i gang spesialundervisning, skal det innhentes samtykke fra eleven eller fra foreldra til eleven, jf. opplæringslovens § 5-4.

Enkeltvedtak om spesialundervisning

På bakgrunn av sakkyndig vurdering skal det, i henhold til opplæringsloven §§5-3 og 5-4, fattes vedtak om innvilgelse eller avslag på spesialundervisning. Opplæringsloven inneholder ingen saksbehandlingsregler utover dette. Det er saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven som kommer til anvendelse i forbindelse med enkeltvedtak knyttet til spesialundervisning.

Dette innebærer at:

- Enkeltvedtak skal etter forvaltningsloven § 23 være skriftlige, dersom dette ikke av praktiske grunner vil være særlig byrdefullt for forvaltningsorganet.
- Enkeltvedtaket skal begrunnes, jf. forvaltningsloven § 24. Det følger av forvaltningsloven § 5 at begrunnelsen skal vise til de rettsreglene vedtaket bygger på, samt de faktiske forholdene som er lagt til grunn.
- Det skal fattes enkeltvedtak om spesialundervisning etter at sakkyndig vurdering er gjennomført. Det skal også fattes enkeltvedtak hvis eleven får avslag på søknad om spesialundervisning j.fr Forvaltningsloven kapittel 1, §2 og kapittel IV og V.

Vedtaket må gjøre det klart hvilket opplæringstilbud eleven skal få. I merknader fra ot.prp. nr 46 (1997-98) til opplæringsloven § 5.3 påpekes det at: "Et vedtak i kommunen og fylkeskommunen om spesialundervisning eller spesialpedagogisk hjelp skal vere så klart og fullstendig at det ikkje er tvil om kva for opplæringstilbod eleven skal få. Eit vedtak som berre tildeler eleven ein viss timeressurs uten å fastsetje nærmere krav til innhaldet i eller til den organisatoriske gjennomføringa av opplæringa er ikkje nok». I henhold til Udirs veileder spesialundervisning kap 7.2 skal enkeltvedtaket blant annet si noe om:

- innhold (hva slags opplæringstilbud, avvik fra læreplanverket; herunder kompetansemål og timer, hvilke fag avviket skal gjelde for, fritak fra vurdering mv.)
- omfang (antall årstimer mv)
- organisering (i klassen/gruppe, liten gruppe, eneundervisning, alternativ opplæringsarena)
- kompetanse (lærer, spesialpedagog, logoped, assistent mv.)

Dersom vedtaket om spesialundervisning avviker fra den sakkyndige vurderingen skal dette begrunnes. Opplæringsloven § 5-3 siste ledd slår fast at «dersom vedtaket frå kommunen eller fylkeskommunen avvik frå den sakkunnige vurderinga, skal grunngivinga for vedtaket blant anna vise kvifor kommunen eller fylkeskommunen meiner at eleven likevel får eit opplæringstilbod som oppfyller retten etter § 5-1».

Individuell opplæringsplan (IOP)

Skolen skal utarbeide en individuell opplæringsplan (IOP) for alle elever med spesialundervisning, jf. opplæringsloven § 5-5. Planen skal vise mål for og innholdet i opplæring og hvordan den skal gjennomføres. IOP må utformes på grunnlag av målene for opplæringen, og vise hva eleven skal arbeide med og hvordan opplæringen skal gjennomføres. Videre skal tidsbruk og personalressurser gå frem av planen.

Enkeltvedtaket om spesialundervisning gir de absolutte rammene for IOP, jf. veileder spesialundervisning. En IOP kan ikke fastsette noe som ikke er innenfor rammene av enkeltvedtaket. Den kan ikke inneholde nye eller andre rettigheter for eleven enn de som kommer frem av enkeltvedtaket. IOP skal være et arbeidsverktøy for skolens ansatte for å sikre at opplæringstilbudet blir i samsvar med elevens rettigheter etter enkeltvedtaket. Veileder for spesialundervisning fastslår at «Hensikten med en IOP er å utvikle kortfattede og praktiske planer til hjelp i planlegging, gjennomføring og evaluering av opplæringen for elever som har spesialundervisning. Beskrivelser av mål, innhold, arbeidsmåter, vurderingsformer og organisering i en IOP må samordnes med planen for den ordinære opplæringen slik at eleven får et helhetlig opplæringstilbud»¹⁸

Den individuelle opplæringsplanen skal utarbeides så snart som mulig etter at enkeltvedtaket er fattet. Skolen kan starte å utarbeide IOP før vedtaket er fattet men planen kan først ferdigstilles når vedtaket er fattet. § 5-5 fastslår også at skolen en gang i året skal utarbeide en skriftlig oversikt over den opplæringen eleven har fått, og en vurdering av elevens utvikling. Utviklingen til eleven skal vurderes ut fra de mål som er satt i elevens individuelle opplæringsplan. Skolen skal sende denne oversikten/rapporten til elevens foreldre og til kommunen.

Lærernorm

I opplæringslovens § 8-3 er det nedfelt bestemmelser om at det kan fastsettes nærmere regler for hvor mange elever det kan være for hver lærer på det enkelte skoletrinn. Dette forholdstallet mellom lærere og elever fastsettes i forskrift. I forskrift til opplæringsloven § 14A-1 sies det at:

«På ein grunnskole skal forholdet mellom talet på lærarar og elevar i ordinær undervisning frå

1. august 2019 maksimalt vere:

- a) 15 elevar per lærar på 1.–4. årstrinn
- b) 20 elevar per lærar på 5.–7. årstrinn
- c) 20 elevar per lærar på 8.–10. årstrinn.

---

¹⁸ Veileder for spesialundervisning, s. 69

Følgende revisjonskriterier er utledet:

Utledede revisjonskriterier

1. Det skal være innhentet samtykke fra elev eller foresatte før arbeidet med sakkyndig vurdering og eventuelt spesialundervisning er vedtatt og igangsatt.
2. Den sakkyndig vurderingen skal inneholde en vurdering av:
  - a) Elevens utbytte av den ordinære opplæringen.
  - b) Elevens lærevansker og andre forhold som er viktig for opplæringen.
  - c) Elevens realistiske opplæringsmål.
  - d) Elevens muligheter i en ordinær opplæring.
  - e) Opplæring som gir et forsvarlig opplæringstilbud.
3. Det skal alltid fattes enkeltvedtak om spesialundervisning, også dersom vedtaket innebærer et avslag.
4. Enkeltvedtaket skal si noe om innholdet i spesialundervisning. Det vil si at enkeltvedtaket skal beskrive opplæringstilbudet, eventuelle avvik fra læreplanverket; herunder kompetansemål og timer, hvilke fag avviket skal gjelde for, fritak fra vurdering mv.
5. Enkeltvedtaket skal si noe om omfanget av spesialundervisningen, dvs. antallet antall årstimer mv.
6. Enkeltvedtaket skal si noe om organiseringen av spesialundervisningen, dvs. om spesialundervisningen skal gis i klasse eller i gruppe, som eneundervisning eller i alternativ opplæringsarena.
7. Enkeltvedtaket skal beskrive kompetansen til den som gir eleven spesialundervisning, skal det være lærer, spesialpedagog, logoped, assistent mv.
8. Enkeltvedtaket skal være fattet i tråd med forvaltningslovens bestemmelser.
9. Det skal foreligge en individuell opplæringsplan (IOP). Denne individuelle opplæringsplanen skal:
  - a) Beskrive målene for opplæringen
  - b) Innholdet i opplæringen
  - c) Gjennomføringen av opplæring
  - d) Tidsbruk og personalressurser skal fremgå av planen.
10. Det skal foreligge en årsrapport som beskriver spesialundervisningen, og en vurdering av elevens utvikling.
11. Årsrapporten skal sendes til elevens foreldre og til kommunen.
12. Forholdstallet mellom lærere og elever skal være i tråd med forskrift til opplæringsloven § 14A-1.

ØSTRE VIKEN KOMMUNEREVISJON IKS
Råkollveien 103
1664 ROLVSØY

Deres ref.:

Vår ref.:
21/14035-3

Dato:
31.08.2021

Kommunedirektørens uttalelse til forvaltningsrevisjonsrapport om spesialundervisning

Kommunedirektøren takker for en god rapport og et godt samarbeid med forvaltningsrevisjonen i prosessen frem mot resultatet som foreligger.

Kommunedirektørens tilsvar er konsentrert rundt revisjonens to hovedspørsmål:

1. Får elever med spesialundervisning den opplæringen som vedtaket om spesialundervisning sier at eleven skal få?
  - a. Er det sammenheng mellom sakkyndig vurdering, vedtaket og individuell opplæringsplan?
  - b. Angir de nevnte dokumentene innholdet, organiseringen og omfanget av spesialundervisningen, samt kompetansen til den som skal ha ansvar for, eller gjennomfører spesialundervisningen?
  - c. Kan skolen dokumentere at den gjennomførte opplæringen er i samsvar med vedtaket når det gjelder organisering, omfang og kompetanse hos undervisningspersonalet?

Revisjonens undersøkelse viser at i om lag en tredjedel av enkeltvedtakene som er kontrollert vises det til sakkyndig vurdering eller IOP, i noen tilfeller til begge deler, for å beskrive innholdet i spesialundervisningen som eleven skal ha. Det samme gjelder enkeltvedtakenes beskrivelse av organisering av undervisningen. Det er revisjonens syn at det er enkeltvedtaket som gir eleven juridiske rettigheter, ikke sakkyndig vurdering og IOP. Det er derfor viktig at innholdet i spesialundervisningen og organiseringen av denne kommer frem klart og tydelig i enkeltvedtaket. Kommunedirektøren merker seg de gode funnene og også påpekingen om hva som skal fremkomme i enkeltvedtaket. Dette vil bli fulgt opp i det videre arbeidet og rettet opp i den løpende dialogen med virksomhetene.

2. Oppfyller skolen lærernormen?
  - a. Får innføring av lærernormen konsekvenser for gjennomføringen av spesialundervisningen eller den tilpassede opplæringen for øvrig?

Revisjonens undersøkelser har vist at de aller fleste av Sarpsborg kommunes barneskoler, ungdomsskoler og kombinerte skoler oppfyller norm for lærertetthet, jf. forskrift til

opplæringsloven § 14A-1. Likevel peker revisjonen også på at enkelte skoler ikke har de ressurser til rådighet som skal til for å nå normkravet fullt ut. Samlet sett mener revisjonen at skolene i Sarpsborg mangler 4,3 ordinære lærerårsverk for å nå norm for lærertetthet på småtrinn, mellomtrinn og ungdomstrinn. Kommunedirektøren vil understreke at det er et konkret mål for Sarpsborg kommune å til enhver tid oppfylle normkravene. Kommunen følger graden av oppfylling gjennom det som registreres i systemet GSI, og tilfører virksomhetene nødvendige ressurser til dette. Når revisjonen likevel påpeker at det ikke er oppfylt alle steder, vil kommunedirektøren jobbe for å oppfylle dette. Kommunedirektøren vil imidlertid påpeke at våre målinger ved skolestart nå i høst 2021 tyder på at dette nå skal være oppfylt. Det at revisjonen anser det som sannsynlig at innføringen av lærernorm ikke har hatt noen vesentlig negativ innvirkning på den tilpassede opplæringen eller spesialundervisningstilbudet i Sarpsborg kommune, støttes også av kommunedirektørens generelle oppfatning og andre kontaktpunkter med kommuneområdet.

Konklusjon

Revisjonen kommer så med følgende anbefalinger, og at kommunen bør:

- sikre at praksisen knyttet til beskrivelse av innhold og organisering av undervisning i enkeltvedtak om spesialundervisning er god nok.
- sikre at kravene i forskrift til opplæringsloven § 14A-1 oppfylles ved alle kommunens skoler.

Dette vil kommunedirektøren følge opp gjennom høsten 2021.

Kommunedirektøren har ingen ytterligere kommentarer til forvaltningsrevisjonsrapporten

Med hilsen

Kommunedirektør
Turid Stubø Johnsen

Dette brevet er signert elektronisk